พฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะระดับชุมชน หลังการระบาดของโควิด-19 กรณีศึกษา อุทยานเบญจสิริ

Community Park Usage Behavior After the COVID-19 Pandemic: A Case Study of Benchasiri Park

ชนกนันท์ ปิ่นตบแต่ง[1*]
Chanoknun Pintobtang[1*]

[1]สาขาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
[1]Field of Landscape Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

[*]Corresponding author, Email: ch.pintobtang@gmail.com
Received: 30/09/2024 Revised: 09/12/2024 Accepted: 17/12/2024

บทคัดย่อ

สวนสาธารณะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพกายและจิตของประชาชน โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีประชากรหนาแน่น เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองที่ต้องเผชิญกับปัญหามลพิษ ความแออัด และวิถีชีวิตที่เร่งรีบ ส่งผลให้สวนสาธารณะเป็นสถานที่สำคัญในการช่วยลดความเครียดและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิถีชีวิตของผู้คนอย่างมาก การใช้งานพื้นที่สาธารณะ รวมถึงสวนสาธารณะต้องปรับตัวเพื่อสอดรับกับวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) การศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะระดับชุมชนหลังการระบาดของโควิด-19 และเสนอแนวทางการออกแบบสวนสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมการใช้งาน โดยเลือกอุทยานเบญจสิริในกรุงเทพมหานครเป็นกรณีศึกษา ในส่วนของวิธีการวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณร่วมกัน ประกอบด้วยการสำรวจพื้นที่ การสังเกตพฤติกรรมผู้ใช้งาน และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายในด้านอายุ อาชีพ และวัตถุประสงค์การใช้งาน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะหลังสถานการณ์โควิด-19 โดยผู้ใช้งานส่วนใหญ่ปรับตัวจากกิจกรรมกลุ่มใหญ่ เช่น การเล่นกีฬา หรือการจัดกิจกรรมสันทนาการ มาเป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือเป็นคู่ เช่น การนั่งเล่น การเดิน การวิ่ง และการใช้เครื่องออกกำลังกาย พฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนความกังวลของผู้ใช้งานเกี่ยวกับการรักษาระยะห่างทางสังคมและการลดความเสี่ยงในการสัมผัส นอกจากนี้ผู้ใช้งานยังมีแนวโน้มเลือกใช้พื้นที่ที่มีร่มเงาและมุมมองสู่ธรรมชาติ เช่น ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ ซึ่งช่วยลดความร้อนและสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยเฉพาะในช่วงกลางวันและบ่ายถึงเย็น ผลการสัมภาษณ์ยังชี้ให้เห็นถึงความต้องการในมาตรการความปลอดภัยและความสะอาด เช่น การติดตั้งจุดล้างมือ การใช้ก๊อกน้ำแบบเซ็นเซอร์ การแยกขยะติดเชื้อ และการบำรุงรักษาอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจากผลการศึกษา สามารถสรุปข้อเสนอแนะในการออกแบบสวนสาธารณะหลังการระบาดของโควิด-19 ได้แก่ การเพิ่มพื้นที่ร่มเงาที่มีมุมมองสู่ธรรมชาติ การจัดพื้นที่กิจกรรมแบบกระจายตัวเพื่อลดความแออัด การเพิ่มเส้นทางเดินและทางวิ่งที่เชื่อมโยงพื้นที่สำคัญในสวน และการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานในยุควิถีชีวิตใหม่ ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางสำคัญสำหรับการออกแบบและพัฒนาสวนสาธารณะในอนาคต เพื่อส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนภายใต้สถานการณ์ใหม่

คำสำคัญ : สวนสาธารณะระดับชุมชน, การออกแบบหลังโควิด-19, มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม, พฤติกรรมการใช้งาน

Abstract

Public parks play a vital role in promoting the physical and mental health of the population, particularly in densely populated urban areas like Bangkok. The city faces challenges such as pollution, congestion, and a fast-paced lifestyle, making parks essential spaces for stress reduction and improving the quality of life. However, the COVID-19 pandemic has significantly altered people's behaviors and lifestyles. Public spaces, including parks, have had to adapt to align with the New Normal lifestyle. This study focuses on examining in community park usage behaviors after the pandemic and proposes design guidelines for parks that respond to evolving needs and behaviors, using Benjasiri Park in Bangkok as a case study. The research employed a mixed-methods approach, combining qualitative and quantitative methods. Data collection included site surveys, behavioral observations, and interviews with a diverse group of participants varying in age, occupation, and purpose of park usage. The findings revealed park usage behaviors in post-COVID-19 pandemic. Most users shifted from group activities, such as sports or recreational events, to individual or paired activities, such as sitting, walking, jogging, and using exercise equipment. These behaviors reflect users' concerns about maintaining social distancing and minimizing exposure risks. Additionally, users showed a preference for shaded areas with natural views, such as lawns and waterfront spaces, which provide cooler and more relaxing environments, particularly during midday and late afternoon. The interviews also highlighted the demand for clear safety and hygiene measures, such as the installation of

handwashing stations, sensor-operated faucets, waste separation for infectious materials, and regular maintenance of facilities and equipment. Based on these findings, the study proposes recommendations for post-pandemic park design, including increasing shaded areas with natural views, distributing activity zones to reduce crowding, expanding walking and jogging paths that connect key areas within the park, and upgrading facilities to meet the needs of users in the New Normal era. These findings offer valuable insights and serve as a crucial guideline for future park design and development to promote public health and well-being in the face of evolving challenges.

Keywords: Community park, Post-COVID-19 design, Social distancing measure, User behavior

1. บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

สวนสาธารณะเป็นพื้นที่สำคัญที่มีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพกายและจิตของประชาชน โดยเฉพาะในเขตเมืองที่หนาแน่นอย่างกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีปัญหาทั้งในด้านมลพิษ ความแออัด และความเครียดจากการใช้ชีวิตประจำวัน สวนสาธารณะไม่เพียงเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและการออกกำลังกายเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่สำหรับการส่งเสริมความสมดุลของธรรมชาติในเมือง การมีสวนสาธารณะในชุมชนช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมือง ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงธรรมชาติได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการเสริมสร้างสุขภาพจิต และสามารถช่วยลดความเครียดได้

การระบาดของโควิด-19 ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนจากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม การสวมหน้ากากอนามัย รวมถึงการหลีกเลี่ยงการใช้เฟอร์นิเจอร์สนามที่มีความเสี่ยงต่อการสัมผัสเชื้อโรค อย่างไรก็ตาม การใช้ชีวิตในที่พักอาศัยอาจไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการด้านนันทนาการได้อย่างครบถ้วน ทั้งในด้านพื้นที่ องค์ประกอบ และบรรยากาศ การมีสวนสาธารณะจึงยังคงมีความจำเป็น เนื่องจากเป็นพื้นที่เปิดโล่งที่มีการระบายอากาศดี ซึ่งลดความเสี่ยงต่อการแพร่เชื้อ ประกอบกับการมีกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างสุขภาพกายและจิต ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดอาการโควิด-19 ที่รุนแรง (สถาบันเวชศาสตร์การกีฬาและออกกำลังกาย โรงพยาบาลกรุงเทพ, 2563)

การศึกษาพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะระดับชุมชนหลังการระบาดของโควิด-19 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้เข้าใจถึงพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะในวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ทั้งในแง่ของการเว้นระยะห่าง การเลือกกิจกรรมที่ทำในสวน และความต้องการในการปรับปรุงพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์หลังการแพร่ระบาด โดยได้เลือกกรณีศึกษา คือ อุทยานเบญจสิริ ซึ่งเป็นสวนสาธารณะระดับชุมชนที่มีผู้มาใช้งานมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร (พลพินิจ พินิจชอบ, 2558) งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อค้นหาปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงสำหรับการออกแบบและพัฒนาสวนสาธารณะในวิถีใหม่ ช่วยให้นักออกแบบและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปรับเปลี่ยนการจัดการและการออกแบบพื้นที่ให้ตอบสนองต่อการใช้งานที่ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพมากขึ้นในยุคหลังการระบาดของโควิด-19

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาการพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะระดับชุมชนหลังการระบาดของโควิด-19

1.2.2 เพื่อเสนอแนะการออกแบบสวนสาธารณะระดับชุมชนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังการระบาดของโควิด-19

2. ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะระดับชุมชนหลังการระบาดของโควิด-19 มีการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการวิจัย ได้แก่ สวนสาธารณะระดับชุมชน พฤติกรรมการใช้งานพื้นที่สาธารณะ และผลกระทบของโควิด-19 ต่อการใช้พื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สวนสาธารณะระดับชุมชน

สวนสาธารณะระดับชุมชน ตามที่สำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร (2564) กำหนดไว้ว่า มีขนาดพื้นที่ระหว่าง 25-125 ไร่ ให้บริการกิจกรรมสำหรับทุกช่วงวัย โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สนามเด็กเล่น สนามกีฬา และพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ รัศมีการให้บริการครอบคลุมระยะ 3-8 กิโลเมตร ซึ่งประชาชนสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก ในการออกแบบสวนสาธารณะนี้ภูมิสถาปัตยกรรมแบ่งออกเป็น 4 ด้านที่สำคัญ (ณภัทร ณ ลำพูน, 2556) ดังนี้

2.1.1 ด้านกายภาพ ตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางชุมชนและมีบริบทที่สอดคล้องกับพื้นที่โดยรอบ รูปร่างพื้นที่ต้องเรียบง่ายและชัดเจน เพื่อรองรับประชากร 1 คนต่อ 10 ตารางเมตร มีการจัดการทางเข้า-ออกที่ชัดเจน แบ่งพื้นที่กิจกรรมเป็นส่วนที่เน้นการผ่อนคลาย (Passive Recreation) และส่วนที่เน้นกิจกรรมกระฉับกระเฉง (Active Recreation) และคำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่น แดด ลม ฝน และพืชพรรณในท้องถิ่น

2.1.2 ด้านการใช้งาน เน้นความปลอดภัย โดยใช้วัสดุที่ทนทาน มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่มีจุดลับสายตา แบ่งแยกพื้นที่กิจกรรมให้เหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้งานมีความยืดหยุ่นในการรองรับผู้ใช้ทุกกลุ่มทุกวัย และการใช้งานในทุกสภาพอากาศ พร้อมทั้งคำนึงถึงงบประมาณการดูแลรักษาหลังก่อสร้าง

2.1.3 ด้านองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรม ใช้พืชพรรณที่หลากหลาย ทนต่อสภาพแวดล้อม และจัดวางให้เหมาะสมกับการใช้งาน ทางสัญจรต้องชัดเจน ไม่วกวน และใช้วัสดุที่ปลอดภัย มีการใช้น้ำเพื่อสร้างบรรยากาศผ่อนคลาย การจัดแสงสว่างและการติดตั้งป้ายแสดงข้อมูลข่าวสารต้องมีความชัดเจน สื่อความหมายเข้าใจง่าย

2.1.4 ด้านการออกแบบพื้นฐาน หลักการออกแบบสวนสาธารณะระดับชุมชนจะต้องคำนึงถึงความสมดุล ความกลมกลืน สัดส่วน มาตราส่วน เอกภาพ จุดรวมภาพ และการจัดจังหวะที่เหมาะสม

2.2 พฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะ

การศึกษาพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะ เป็นประเด็นสำคัญในการออกแบบและจัดการพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะสะท้อนถึงความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้ ซึ่งมีปัจจัยหลากหลายที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาใช้พื้นที่ และปัจจัยเหล่านี้เป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงและออกแบบสวนสาธารณะให้ตรงกับความต้องการของประชาชน สามารถสรุปเป็น 2 ประเด็น (ภควดี ศรีอ่อน, 2555) ดังนี้

2.2.1 ข้อสังเกตพฤติกรรมในสวนสาธารณะ

1) การออกแบบบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสวนสาธารณะเป็นปัจจัยทางกายภาพสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้งานสวน ผู้ใช้พื้นที่มักต้องการสัมผัสธรรมชาติและต้องการพื้นที่ที่มีบรรยากาศผ่อนคลาย เช่น การมีลมพัดอ่อน ๆ การเปิดมุมมองสู่ธรรมชาติ และการเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ออกกำลังกาย เช่น สนามกีฬา ต้องมีบรรยากาศที่โปร่งโล่ง ในขณะที่พื้นที่พักผ่อนควรจัดวางที่นั่งที่มีมุมมองสู่ธรรมชาติ

2) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในสวนสาธารณะ สวนสาธารณะเป็นสถานที่ที่ผู้คนไม่เพียงมาเพื่อผ่อนคลายและทำกิจกรรมส่วนตัว แต่ยังมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยหนังสือ People Places: Design Guidelines for Urban Open Space ของ Marcus & Francis (1998) ระบุว่า ผู้คนที่มาใช้งานสวนสาธารณะมีความต้องการใน 2 ลักษณะคือ

2.1) การมีส่วนร่วมโดยตรง (Overt Socializing) ผู้ใช้มักมาทำกิจกรรมร่วมกับคนรู้จัก ได้แก่ เพื่อนหรือครอบครัว หรือคาดหวังว่าจะได้พบผู้คนใหม่ ๆ ในกิจกรรมที่ตนสนใจ เช่น การเล่นกีฬา การเล่นในสนามเด็กเล่น เป็นต้น

2.2) การมีส่วนร่วมทางอ้อม (Covert Socializing) การเฝ้าดูและสังเกตผู้คนโดยไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมกิจกรรม เป็นพฤติกรรมที่พบบ่อยในกลุ่มผู้สูงอายุที่มาสวนสาธารณะเพื่อผ่อนคลายและสังเกตสังคม

2.2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานสวนสาธารณะ

จากการศึกษาของ Rutledge (1985) ในหนังสือ A Visual Approach to Park Design ได้ระบุปัจจัยหลักที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะ ได้แก่

1) การออกแบบพื้นที่ให้หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้ใช้งาน เช่น พื้นที่เปิดโล่งสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง สนามเด็กเล่น ทางเดิน หรือมุมที่เงียบสงบเพื่อการพักผ่อน

2) การเข้าถึงที่สะดวก การวางผังที่ดีจะช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวก ทั้งทางเดิน ทางจักรยาน หรือทางรถยนต์ ทำให้สวนสาธารณะเป็นสถานที่ที่ง่ายต่อการเข้าถึง

3) ความปลอดภัย การออกแบบที่ช่วยให้ผู้ใช้รู้สึกปลอดภัย เช่น การจัดวางพื้นที่เปิดโล่ง การจัดแสงสว่างที่เหมาะสม และมองเห็นได้อย่างชัดเจน จะทำให้ผู้คนรู้สึกสบายใจที่จะเข้ามาใช้งานสวนสาธารณะมากขึ้น

4) การมองเห็นและทัศนวิสัย พื้นที่ที่มีการออกแบบให้มองเห็นทัศนียภาพที่ดี จะทำให้ผู้คนรู้สึกดึงดูดใจที่จะเข้ามาใช้งานมากขึ้น เช่น การสร้างจุดชมวิว

5) การตอบสนองต่อกิจกรรม โดยออกแบบสวนให้รองรับกิจกรรมหลากหลาย เช่น การออกกำลังกาย เดินเล่น พื้นที่จัดปาร์ตี้ขนาดเล็ก โดยเฉพาะถ้าการออกแบบสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามฤดูกาลหรือกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยดึงดูดผู้คนเข้ามาใช้พื้นที่มากขึ้น

6) ความสวยงาม โดยความสวยงามของสวนสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นจากพืชพรรณ ธรรมชาติ หรืองานสถาปัตยกรรม เช่น ม้านั่ง น้ำพุ หรือศาลา จะทำให้พื้นที่นั้นมีความดึงดูดและเป็นที่นิยมมากขึ้น

2.3 ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการใช้พื้นที่สาธารณะ

การระบาดของโควิด-19 มีผลกระทบที่ชัดเจนต่อวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่การใช้พื้นที่สาธารณะ โดยสามารถสรุปจากงานวิจัยของ Slater et al. (2020) และ Venter et al. (2020) ได้ดังนี้

2.3.1 การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ โดยผู้คนเริ่มทำกิจกรรมที่สามารถทำคนเดียวหรือในกลุ่มเล็ก ๆ มากขึ้น เช่น การวิ่ง การเดิน และการปั่นจักรยาน กิจกรรมที่ต้องรวมกลุ่มใหญ่หรือการทำกิจกรรมที่ต้องใช้พื้นที่ร่วมกัน เช่น การเล่นกีฬาในรูปแบบกลุ่มหรือการจัดกิจกรรมในที่สาธารณะ ถูกลดลงหรือยกเลิกไปอย่างสิ้นเชิงในบางพื้นที่ และมักเลือกเวลาที่คนน้อยหรือมีกลุ่มคนใช้พื้นที่เพียงเล็กน้อยเพื่อหลีกเลี่ยงการอยู่ร่วมกับคนกลุ่มใหญ่

2.3.2 สวนสาธารณะและพื้นที่เปิดโล่งมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในช่วงการระบาดของโควิด-19 งานวิจัย Venter et al. (2020) ระบุว่าการใช้พื้นที่สีเขียวในเมืองเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและอยู่ใกล้ชุมชน ผู้คนเริ่มหลีกเลี่ยงพื้นที่ปิด และเลือกทำกิจกรรมกลางแจ้งในพื้นที่เปิดโล่งมากขึ้น เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อโรคน้อยกว่าพื้นที่ในร่ม

2.3.3 การใช้มาตรการความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 หลายประเทศได้นำมาตรการควบคุมการใช้พื้นที่สาธารณะมาใช้ เช่น การจำกัดจำนวนผู้ใช้พื้นที่ในสวนสาธารณะ การบังคับใช้มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม และการจัดให้มีจุดล้างมือหรือเจลแอลกอฮอล์ในจุดสำคัญต่าง ๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อการออกแบบสวนสาธารณะระดับชุมชน พฤติกรรมการใช้งานพื้นที่สาธารณะ และผลกระทบของโควิด-19 พบว่า การออกแบบและจัดการสวนสาธารณะหลังการระบาดต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้ใช้งาน เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม การรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ และการออกแบบพื้นที่สาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการใหม่ ๆ ของประชาชน เพื่อรองรับการใช้งานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะระดับชุมชนหลังการระบาดของโควิด-19 กรณีศึกษาอุทยานเบญจสิริ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อสำรวจและทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้ใช้งานและการปรับตัวต่อสถานการณ์โรคระบาด โดยวิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือผู้ใช้สวนสาธารณะอุทยานเบญจสิริในช่วงหลังการระบาดของโควิด-19 โดยเลือกตามหลักเกณฑ์ความสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 20 คน ตามแนวทางของ Creswell (2013) โดยคัดเลือกจากผู้ใช้บริการในช่วงเวลาต่าง ๆ ทั้งเพศ อายุ และกลุ่มประเภทกิจกรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ใช้งานจริง และได้ข้อมูลที่เหมาะสมต่อการตอบคำถามวิจัย

3.2 การสำรวจพื้นที่ศึกษา

การสำรวจตามหลักการของการวิเคราะห์พื้นที่โครงการ (Site Analysis) มุ่งเน้นการวิเคราะห์สภาพกายภาพของพื้นที่ ได้แก่ ภูมิประเทศ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ ลักษณะภูมิอากาศ สภาพดินและการระบายน้ำ พืชพรรณ ระบบการสัญจรในพื้นที่ สิ่งปลูกสร้าง และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

3.3 การสังเกตพฤติกรรม

การสังเกตพฤติกรรมผู้ใช้สวนสาธารณะใช้การสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) โดยสังเกตการใช้งานในช่วงเวลาต่าง ๆ ผ่านแบบบันทึกการสังเกต เพื่อบันทึกช่วงอายุของผู้ใช้สอย และความหนาแน่นของพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยกำหนดช่วงเวลาในการสังเกตการณ์ ได้แก่ ช่วงเช้า (วันธรรมดา) เวลา 06.00 – 08.00 น. ช่วงเช้า (วันเสาร์ -อาทิตย์) เวลา 07.00 – 09.00 น. ช่วงบ่าย เวลา 15.00 – 17.00 น. ช่วงเย็น - ค่ำ เวลา 17.00 – 19.00 น. และมีการเก็บข้อมูลเดือนละ 4 วัน เป็นเวลา 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566

3.4 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้ใช้งาน คำถามจะเน้นไปที่เหตุผลในการมาใช้สวนสาธารณะ มาตรการความปลอดภัยที่ปฏิบัติตาม และความคิดเห็นต่อการปรับปรุงสวนหลังการระบาด กลุ่มตัวอย่างที่ถูกสัมภาษณ์จะเป็นผู้ใช้บริการจริงที่มีความหลากหลาย เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน ผู้สูงอายุ โดยทุกคนที่สัมภาษณ์ จะเป็นคนที่เคยมาใช้งานอุทยานเบญจสิริอย่างน้อย 2 ครั้งต่อสัปดาห์ช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเป็นความถี่ที่บ่งชี้ถึงการใช้บริการอย่างต่อเนื่อง (Giles-Corti & Donovan, 2002) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

3.5.1 การวิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่จะนำมาวิเคราะห์ในด้านกายภาพ เพื่อประเมินว่าสภาพของพื้นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานอย่างไร

3.5.2 การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งาน การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมจะช่วยให้เห็นแนวโน้มการใช้งานพื้นที่

3.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์จะทำให้เข้าใจถึงความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้ใช้งาน

3.5.4 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

4. ผลการศึกษา

4.1 ผลการสำรวจพื้นที่ศึกษา

4.1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของโครงการ

อุทยานเบญจสิริ ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท ระหว่างซอยสุขุมวิท 22 และซอยสุขุมวิท 24 แขวงคลองตัน เขตคลองเตย โดยทิศเหนือติดกับถนนสุขุมวิทและสถานีรถไฟฟ้าบีทีเอสพร้อมพงษ์ ทิศใต้ติดกับซอยสุขุมวิท 24 และคอนโดมิเนียมหลายแห่ง เช่น The Crest สุขุมวิท 24 และ NS Park Residence ส่วนทิศตะวันออกติดกับศูนย์การค้า The Emporium และ The Philo Residence และทิศตะวันตกติดกับศูนย์การค้า Emsphere และโรงแรม Bangkok Marriott Marquis Queen's Park มีพื้นที่ทั้งหมด 29 ไร่ เปิดให้บริการทุกวัน เวลา 5.00 น. ถึง 21.00 น. จากการสำรวจพื้นที่ พบว่าประกอบด้วยพื้นที่สีเขียวประมาณร้อยละ 70 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสนามหญ้าและแนวไม้ใหญ่ พื้นที่ดาดแข็งเป็นทางเดินและลานกิจกรรม และพื้นที่น้ำซึ่งเป็นบ่อน้ำที่ออกแบบเพื่อรองรับน้ำฝนและลดความเสี่ยงจากน้ำท่วม รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ ได้แก่ สนามเด็กเล่น เครื่องออกกำลังกาย ลานกิจกรรม สนามกีฬา ลานสเก็ต สระว่ายน้ำ และที่จอดรถ

ภาพที่ 1

ผังพื้นที่กิจกรรมภายในโครงการ

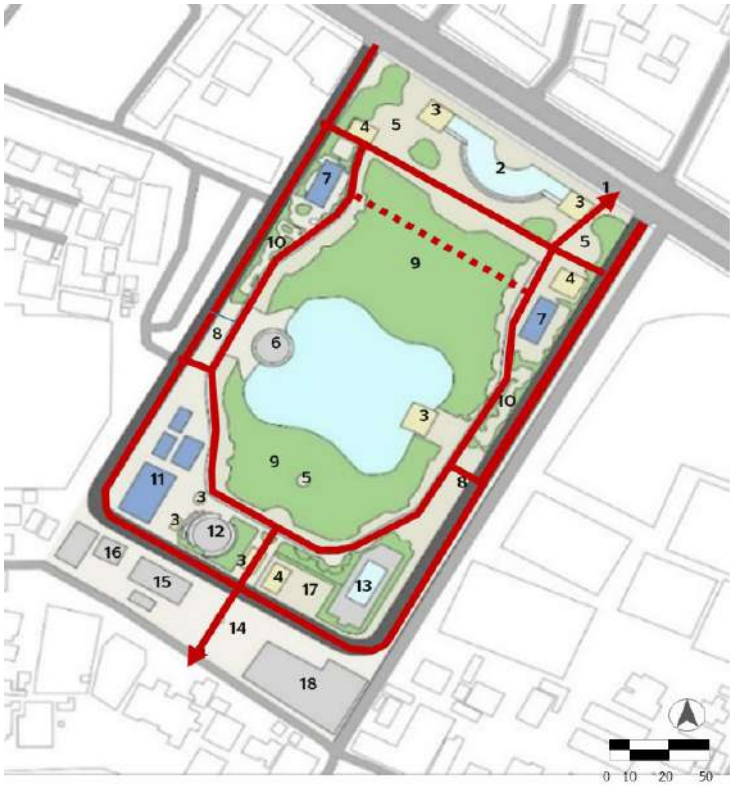

1. ทางเข้าโครงการ
2. บ่อน้ำพุ
3. ศาลา
4. ร้านค้าและห้องน้ำ
5. ลานประติมากรรม
6. ลานกิจกรรม
7. สนามเด็กเล่น
8. เครื่องออกกำลังกาย
9. สนามหญ้า
10. ที่นั่งพักผ่อน
11. สนามกีฬา
12. ลานสเก็ต
13. สระว่ายน้ำ
14. พื้นที่แยกขยะ
15. ที่จอดรถ
16. สำนักงาน
17. เรือนเพาะชำ
18. องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

4.1.2 วิเคราะห์พื้นที่โครงการด้านกายภาพ

1) ภูมิประเทศ ลักษณะพื้นที่ภายในโครงการส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม จากการแปลงผลโดย Google Earth (2023) พบว่ามีความสูง 2 เมตร ถึง 4 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และมีความลาดชันในพื้นที่ต่ำ โดยบริเวณพื้นที่นี้จะค่อนข้างต่ำกว่าพื้นที่โดยรอบ เพื่อเป็นพื้นที่รับน้ำให้แก่เมือง

2) อุทกวิทยา ภายในพื้นที่สวนสาธารณะ มีสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นพื้นที่กักเก็บน้ำตั้งอยู่ใจกลางของพื้นที่ โดยมีประโยชน์ในการชะลอการไหลของน้ำ และช่วยในการกักเก็บน้ำฝนก่อนระบายออกสู่ระบบการระบายน้ำของกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 2

ผังระดับความสูงในพื้นที่โครงการ

3) ดิน ภายในพื้นที่สวนสาธารณะเป็นชุดดินบางกอก (BK) ซึ่งอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 3 มีฤทธิ์เป็นกลางถึงเป็นด่าง มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง การระบายน้ำเลว

4) พืชพันธุ์ ภายในพื้นที่สวนสาธารณะประกอบด้วยไม้ยืนต้นจำพวก แคนา ราชพฤกษ์ ประดู่ จามจุรี นนทรี โดยไม้ยืนต้นจะปลูกหนาแน่นบริเวณ ลานสนามหญ้าด้านหน้าโครงการ เผื่อให้ร่มเงากับพื้นที่ และมีการปลูกอยู่บริเวณด้านข้างเส้นทางสัญจร ทำให้ภาพรวมของสวนสาธารณะมีความร่มเงา

5) สภาพภูมิอากาศ มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน โดยส่วนใหญ่ของวันจะมีแสงแดดจัด และมีความชื้นสูง บริเวณพื้นที่โครงการฝั่งตะวันออกจะได้รับร่มเงาจากอาคารข้างเคียงในเวลาช่วงเช้าถึงกลางวัน ส่วนช่วงบ่ายจะได้ร่มเงาจากอาคารข้างเคียง บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของโครงการ และบริเวณสนามหญ้าในพื้นที่ริมน้ำจะได้รับลมตลอดปี

ภาพที่ 3

ผังตำแหน่งไม้ยืนต้น (ซ้าย) และผังตำแหน่งไม้พุ่มและไม้คลุมดิน (ขวา)

ภาพที่ 4

ผังบริเวณร่มเงาในช่วงเวลา 7.00 – 11.00 (ซ้าย) และผังบริเวณร่มเงาในช่วงเวลา 13.00 – 16.00 (ขวา)

ภาพที่ 5

ผังทิศทางลมมรสุมช่วงเดือนพฤศจิกายน - เดือนมกราคม (ซ้าย)
และผังทิศทางลมมรสุมช่วงเดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม (ขวา)

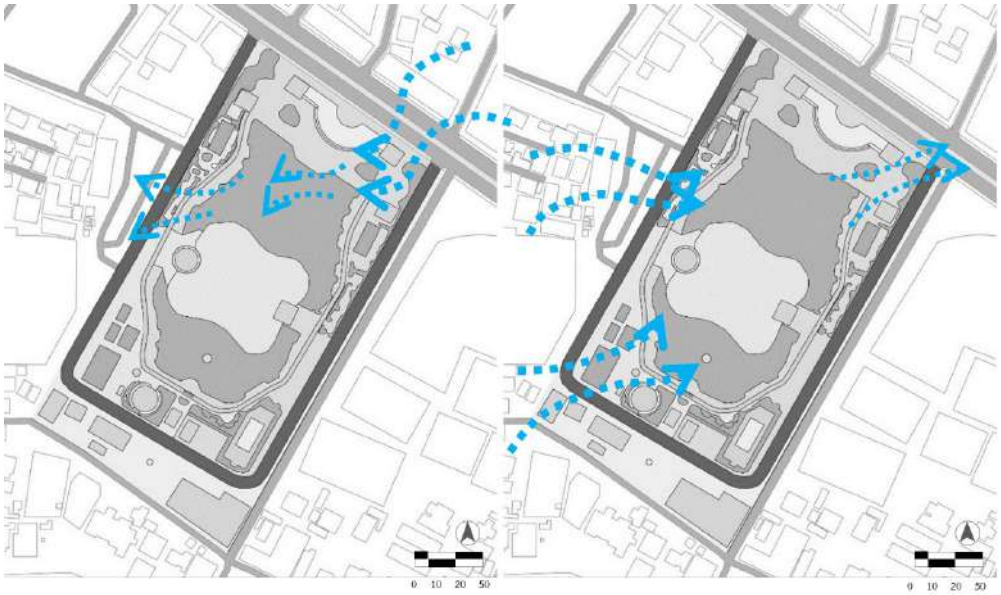

6) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ภายในพื้นที่อุทยานเบญจสิริ สามารถแบ่งพื้นที่การใช้งานออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนต้อนรับ ส่วนพักผ่อน ส่วนออกกำลังกาย และส่วนบริการ โดยมีรายละเอียดแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

6.1) ส่วนต้อนรับ เป็นส่วนของทางเข้าหลักเชื่อมต่อกับถนนสุขุมวิท โดยปัจจุบันมีการเปิดใช้ประตูทางเข้าทางฝั่งขวามือของสวนเพียงประตูเดียว พื้นที่ส่วนนี้ประกอบด้วย ทางเข้า-ออกหลักของโครงการ บ่อน้ำพุ ศาลา ลานประติมากรรม ร้านค้า และห้องน้ำ มีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น พื้นที่พักคอย จุดนัดพบ และลานรวมพลสำหรับทำกิจกรรม

6.2) ส่วนพักผ่อน จะอยู่ถัดเข้ามาจากพื้นที่ต้อนรับ ประกอบด้วยพื้นที่สนามหญ้าขนาดใหญ่ มีไม้ยืนต้นจำนวนมากเพื่อให้ร่มเงา อยู่ติดกับบริเวณสระน้ำกลางพื้นที่ บริเวณนี้จึงเกิดการใช้งานสำหรับการนั่งเล่นพักผ่อน

6.3) ส่วนออกกำลังกาย จะอยู่บริเวณโดยรอบของพื้นที่โครงการ โดยทั้งสองฝั่งจะมีกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน เช่น สนามเด็กเล่น พื้นที่สำหรับเครื่องออกกำลัง พื้นที่นั่งพักคอย นอกจากนี้บริเวณทางด้านหลัง จะมีพื้นที่สนามกีฬาสำหรับกีฬาบาสเก็ตบอล ฟุตซอล รวมถึงลานสเก็ตบอร์ด และสระว่ายน้ำ

6.4) ส่วนบริการ อยู่ทางด้านหลังสุดของพื้นที่ ประกอบด้วยประตูทางเข้า-ออกด้านหลัง อาคารสำนักงาน ที่จอดรถ พื้นที่แยกขยะ และเรือนเพาะชำ บริเวณที่จอดรถจะเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่สำหรับเป็นลานแอโรบิกเวลา 5 โมงเย็นในวันจันทร์ถึงเสาร์

7) ระบบการสัญจรในพื้นที่ สามารถแบ่งตามลักษณะการใช้งานได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

7.1) ทางสัญจรโดยรอบอุทยาน เป็นถนนลาดยางมะตอย กว้าง 8 เมตร ใช้เป็นเส้นทางวิ่งและเดินออกกำลังกาย โดยมีความยาวรอบโครงการประมาณ 650 เมตร

7.2) ทางสัญจรในพื้นที่ เป็นทางกว้างประมาณ 3 – 3.5 เมตร ใช้วัสดุปูพื้นเป็นทรายล้างและคอนกรีตพิมพ์ลาย โดยเป็นเส้นทางเพื่อเชื่อมพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ มีความยาวโดยรวมประมาณ 450 เมตร

7.3) ทางสัญจรลัด เป็นลักษณะแผ่นปูทางเดิน ขนาดประมาณ 30 x 60 ตารางเซนติเมตร มีความยาวโดยรวมประมาณ 100 เมตร ใช้เพื่อเดินเข้าไปในสนามหญ้าบริเวณส่วนพักผ่อน และเป็นทางลัดระหว่างสนามเด็กเล่นด้านซ้ายและด้านขวาของโครงการ

ภาพที่ 6

ผังระบบการสัญจร

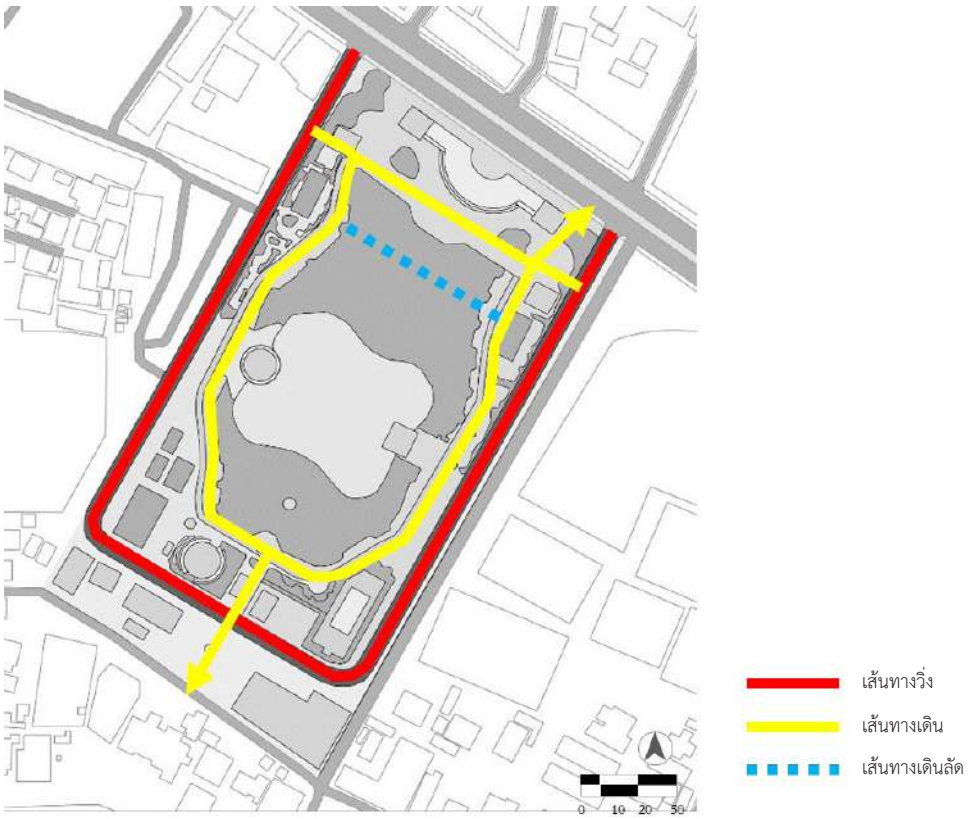

8) สิ่งปลูกสร้าง ภายในพื้นที่ มีสิ่งปลูกสร้างที่พบ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

8.1) อาคารภายในพื้นที่ มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบไทยร่วมสมัย และเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ประกอบด้วยศาลานิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ 2 หลัง อาคารสำนักงานอุทยาน 1 หลัง อาคารสระว่ายน้ำ 1 หลัง อาคาร องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก 1 หลัง ห้องน้ำสาธารณะ 3 หลัง ร้านค้า 3 หลัง ศาลานั่งพักผ่อน 3 หลัง

8.2) ประติมากรรม ประกอบด้วยประติมากรรมทั้งหมด 18 ชิ้น ภายใต้แนวคิดต่าง ๆ เช่น เกิด วันเด็ก รำมะนา ชีวิตและศรัทธา เป็นต้น

8.3) เฟอร์นิเจอร์สนาม ประกอบด้วย เก้าอี้ไม้เทียมโครงสร้างเหล็ก เครื่องเล่นสนามเด็กเล่น เครื่องออกกำลังกาย ป้าย ถังขยะ จากการสำรวจ พบว่า เก้าอี้มีการจัดวางเว้นระยะห่างกัน 1 เมตร แต่ยังเป็นเก้าอี้ที่สามารถนั่งได้แบบคู่ หรือ 3 คน เครื่องออกกำลังกาย ห่างกันประมาณ 0.60 – 1 เมตร มีป้ายแจ้งเตือนเรื่องรักษาระยะห่างเป็นระยะ รวมถึงถังขยะมีการแยกขยะติดเชื้อ เป็นต้น

4.2 ผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้งานพื้นที่สวนสาธารณะ

4.2.1 ผลการสำรวจจำนวนผู้ใช้งานสวนสาธารณะ

ตารางที่ 1

สัดส่วนผู้ใช้งานสวนสาธารณะเฉลี่ยต่อวันแยกตามกลุ่มผู้ใช้งานเฉลี่ยต่อวันในช่วงวันธรรมดา เดือนมีนาคม ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2566

ช่วงเวลา	วัยเด็ก		วัยรุ่น		วัยทำงาน		ผู้สูงอายุ		รวม (คน)
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	
05.00 - 08.00	3	1.08	6	2.17	130	46.93	138	49.82	277
08.00 - 11.00	42	10.95	55	14.41	201	52.74	84	21.90	382
11.00 - 14.00	30	10.10	45	15.15	169	56.91	53	17.84	297
14.00 - 17.00	50	12.04	79	19.04	224	53.98	62	14.94	415
17.00 - 21.00	55	7.01	180	22.93	440	56.05	110	14.01	785

ข้อมูลจากตารางที่ 1 ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มผู้ใช้งานสวนสาธารณะเฉลี่ยต่อวันในช่วงวันธรรมดา เฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2,156 คนต่อวัน กลุ่มวัยทำงานมีจำนวนผู้ใช้งานสูงสุดในเกือบทุกช่วงเวลา คิดเป็นร้อยละ 46.93 – 56.05 ของผู้ใช้งานทั้งหมด โดยเฉพาะในช่วง 17.00 – 21.00 น. ซึ่งเป็นช่วงหลังเลิกงานที่ผู้ใช้งานส่วนใหญ่นิยมมาออกกำลังกายและพักผ่อน โดยที่กลุ่มวัยรุ่น มีสัดส่วนการใช้งานเพิ่มขึ้นในช่วงบ่ายถึงเย็น (14.00 – 17.00 น.) และเย็นถึงค่ำ (17.00 – 21.00 น.) คิดเป็นร้อยละ 19.04 และ 22.93 ตามลำดับ ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุ นิยมใช้งานในช่วงเช้า (05.00 – 08.00 น.) คิดเป็นร้อยละ 49.82 สำหรับกลุ่มวัยเด็ก มีจำนวนผู้ใช้งานต่ำที่สุดในทุกช่วงเวลา โดยเฉพาะในช่วงเวลา 05.00 – 08.00 น. มีจำนวนเพียงร้อยละ 1.08 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงกลางวันและบ่าย โดยข้อมูลจากการสังเกต พบว่า ในวัยเด็กจะมาใช้งานพร้อมกับผู้ปกครองทุกราย

ตารางที่ 2

สัดส่วนผู้ใช้งานสวนสาธารณะเฉลี่ยต่อวันแยกตามกลุ่มผู้ใช้งานเฉลี่ยต่อวันในช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ เดือนมีนาคม ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2566

ช่วงเวลา	วัยเด็ก		วัยรุ่น		วัยทำงาน		ผู้สูงอายุ		รวม (คน)
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	
05.00 - 08.00	8	3.11	15	5.84	129	50.19	105	40.86	257
08.00 - 11.00	34	8.08	46	10.92	207	49.17	134	31.83	421
11.00 - 14.00	31	8.20	80	21.16	189	50.00	78	20.64	378
14.00 - 17.00	55	10.96	136	27.09	201	40.04	110	21.91	502
17.00 - 21.00	79	9.95	160	20.15	349	43.95	206	25.95	794

ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มผู้ใช้งานสวนสาธารณะเฉลี่ยต่อวันในช่วงวันหยุด เฉลี่ยรวมอยู่ที่ 2,352 คนต่อวัน โดยกลุ่มวัยทำงาน มีจำนวนผู้ใช้งานสูงสุดในทุกช่วงเวลา คิดเป็นร้อยละ 40.04 – 50.19 ของผู้ใช้งานทั้งหมด โดยเฉพาะในช่วง 17.00 – 21.00 น. ซึ่งมีผู้ใช้งานสูงถึงร้อยละ 43.95 สะท้อนถึงพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะในช่วงเย็นที่ผู้คนมักใช้เวลาหลังจากกิจกรรมส่วนตัวหรือการพักผ่อน สำหรับกลุ่มวัยรุ่น มีสัดส่วนการใช้งานเพิ่มขึ้นในช่วงบ่ายถึงค่ำ เช่น ช่วง 14.00 – 17.00 น. และ 17.00 – 21.00 น. คิดเป็นร้อยละ 27.09 และ 20.15 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ช่วงเวลานี้เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการหรือการพบปะสังสรรค์ ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุนิยมใช้งานในช่วงเช้า โดยช่วงเวลา 05.00 – 08.00 น. มีสัดส่วนการใช้งานถึงร้อยละ 40.86 ของผู้ใช้งานทั้งหมด ซึ่งมักใช้สำหรับการออกกำลังกายเบา ๆ และพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ และกลุ่มวัยเด็ก มีจำนวนผู้ใช้งานน้อยที่สุดในทุกช่วงเวลา โดยเฉพาะในช่วง 05.00 – 08.00 น. คิดเป็นเพียงร้อยละ 3.11 แต่เพิ่มขึ้นในช่วงบ่าย 14.00 – 17.00 น. คิดเป็น 10.96% ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้ปกครองมักพาเด็กมาใช้งานร่วมกัน

4.2.2 ผลการสำรวจการใช้งานพื้นที่ต่าง ๆ ในสวนสาธารณะ

จากการสำรวจในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 สามารถสรุปข้อมูลการใช้งานพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ ในสวนสาธารณะได้ดังนี้

1) จำนวนผู้ใช้งานในแต่ละพื้นที่กิจกรรมในช่วงวันธรรมดา แยกตามช่วงเวลา (ภาพที่ 7)

1.1) ช่วงเช้า (05.00 – 08.00 น.) ถนนโดยรอบเป็นพื้นที่ที่มีผู้ใช้งานสูงสุด โดยมีจำนวน 166 คน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความนิยมในกิจกรรมเดินหรือวิ่งออกกำลังกายในช่วงเช้า รองลงมาคือ ถนนภายในและพื้นที่อื่น ๆ ที่มีผู้ใช้งาน 62 คน และเครื่องออกกำลังกาย ที่มีผู้ใช้งาน 22 คน ส่วนพื้นที่อื่น ๆ เช่น ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ (14 คน) และ สนามเด็กเล่น (2 คน) มีผู้ใช้งานค่อนข้างน้อยในช่วงเวลานี้

1.2) ช่วงสาย (08.00 – 11.00 น.) ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีผู้ใช้งานสูงสุดที่ 111 คน รองลงมาคือ ถนนภายในและพื้นที่อื่น ๆ (104 คน) และถนนโดยรอบ (53 คน) ขณะที่เครื่องออกกำลังกาย มีผู้ใช้งาน 42 คน และพื้นที่อื่น ๆ เช่น สนามเด็กเล่น และ สนามกีฬาและลานสเก็ต มีการใช้งานในระดับต่ำ (19 และ 15 คนตามลำดับ)

1.3) ช่วงกลางวัน (11.00 – 14.00 น.) ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ ยังคงมีผู้ใช้งานสูงสุดที่ 163 คน ถนนโดยรอบ (45 คน) และถนนภายในและพื้นที่อื่น ๆ (18 คน) มีจำนวนผู้ใช้งานลดลง ขณะที่สนามกีฬาและลานสเกต มีผู้ใช้งานเพียง 3 คน ซึ่งสะท้อนถึงการพักผ่อนในพื้นที่ร่มรื่นและหลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้งในช่วงเวลาร้อนและแดดจัด

1.4) ช่วงบ่ายถึงเย็น (14.00 – 17.00 น.) ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ ยังคงเป็นพื้นที่ที่มีผู้ใช้งานสูงสุดที่ 163 คน สะท้อนถึงการใช้พื้นที่ในการพักผ่อนและกิจกรรมเบา ๆ ในช่วงบ่าย ขณะที่สนามกีฬาและลานสเก็ต มีการใช้งานเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเป็น 52 คน แสดงถึงความนิยมในกิจกรรมกีฬาที่เพิ่มขึ้นในช่วงแดดเริ่มลดลง

1.5) ช่วงเย็นถึงค่ำ (17.00–21.00 น.) ถนนภายในและพื้นที่อื่นๆ มีผู้ใช้งานสูงสุดที่ 190 คน รองลงมาคือ ถนนโดยรอบ ที่มีผู้ใช้งาน 189 คน ซึ่งสะท้อนถึงกิจกรรมการเดินและวิ่งออกกำลังกายหลังเลิกเรียนและทำงาน ขณะที่สนามกีฬาและลานสเก็ต มีผู้ใช้งานเพิ่มขึ้นเป็น 109 คน และ เครื่องออกกำลังกาย มีผู้ใช้งาน 78 คน แสดงให้เห็นถึงความนิยมในการออกกำลังกายช่วงเย็น นอกจากนี้ ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ มีจำนวนผู้ใช้งานลดลงเหลือ 86 คนในช่วงเวลานี้

ภาพที่ 7

จำนวนผู้ใช้งานในแต่ละพื้นที่กิจกรรมในช่วงวันธรรมดา แยกตามช่วงเวลา

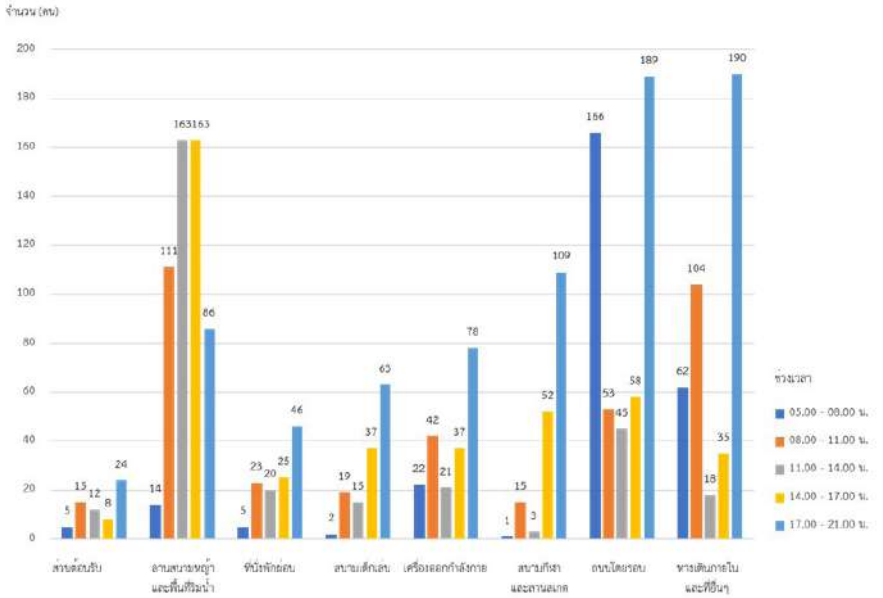

หมายเหตุ สำรวจในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566

2) จำนวนผู้ใช้งานในแต่ละพื้นที่กิจกรรมในช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ แยกตามช่วงเวลา (ภาพที่ 8)

2.1) ช่วงเช้า (05.00 – 08.00 น.) ถนนโดยรอบเป็นพื้นที่ที่มีผู้ใช้งานสูงสุด โดยมีจำนวน 116 คน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเดินและวิ่งออกกำลังกายยามเช้า รองลงมาคือ ถนนภายในและพื้นที่อื่น ๆ มีผู้ใช้งาน 44 คน เครื่องออกกำลังกาย มีผู้ใช้งาน 26 คน สำหรับพื้นที่อื่น ๆ เช่น ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ มีผู้ใช้งาน 28 คน และสนามเด็กเล่น มีผู้ใช้งาน 10 คน

2.2) ช่วงสาย (08.00 – 11.00 น.) ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีผู้ใช้งานสูงสุด 109 คน ซึ่งสะท้อนถึงการพักผ่อนในพื้นที่ร่มรื่นและกิจกรรมที่เหมาะกับอากาศช่วงสาย รองลงมาคือถนนภายในและพื้นที่อื่น ๆ ที่มีผู้ใช้งาน 101 คน และถนนโดยรอบมีผู้ใช้งาน 85 คน ซึ่งแสดงถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเดินหรือทำกิจกรรมเบา ๆ

2.3) ช่วงกลางวัน (11.00 – 14.00 น.) ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ ยังคงมีผู้ใช้งานสูงสุดที่ 170 คน รองลงมาคือ ถนนภายในและพื้นที่อื่น ๆ มีผู้ใช้งาน 89 คน ส่วนถนนโดยรอบมีผู้ใช้งานลดลงเหลือ 26 คน สนามกีฬาและลานสเก็ตมีผู้ใช้งานน้อยที่สุดในช่วงนี้ที่ 4 คน อาจเป็นผลมาจากอุณหภูมิที่ร้อนขึ้นในช่วงกลางวัน ทำให้กิจกรรมกลางแจ้งในพื้นที่โล่งลดลง

2.4) ช่วงบ่ายถึงเย็น (14.00 – 17.00 น.) ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำมีผู้ใช้งานสูงสุดถึง 236 คน แสดงถึงการใช้พื้นที่ในการพักผ่อนและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงนี้ รองลงมาคือเครื่องออกกำลังกาย มีผู้ใช้งาน 50 คน และสนามกีฬาและลานสเก็ต มีผู้ใช้งาน 25 คน ซึ่งสะท้อนถึงการทำกิจกรรมกีฬาและนันทนาการในช่วงเวลาเริ่มเย็น

2.5) ช่วงเย็นถึงค่ำ (17.00 – 21.00 น.) ถนนโดยรอบเป็นพื้นที่ที่มีผู้ใช้งานสูงสุดในช่วงเวลานี้ โดยมีจำนวน 222 คน รองลงมาคือถนนภายในและพื้นที่อื่น ๆ ที่มีผู้ใช้งาน 127 คน ซึ่งสะท้อนถึงกิจกรรมการเดินและวิ่งออกกำลัง ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ มีผู้ใช้งาน 134 คน แสดงถึงการพักผ่อนในช่วงเย็นที่เพิ่มขึ้นในวันหยุด ขณะที่สนามกีฬาและลานสเก็ต มีผู้ใช้งานเพิ่มขึ้นสูงสุดในช่วงนี้ที่ 95 คน และเครื่องออกกำลังกาย มีผู้ใช้งาน 82 คน

ภาพที่ 8

จำนวนผู้ใช้งานในแต่ละพื้นที่กิจกรรมในช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ แยกตามช่วงเวลา

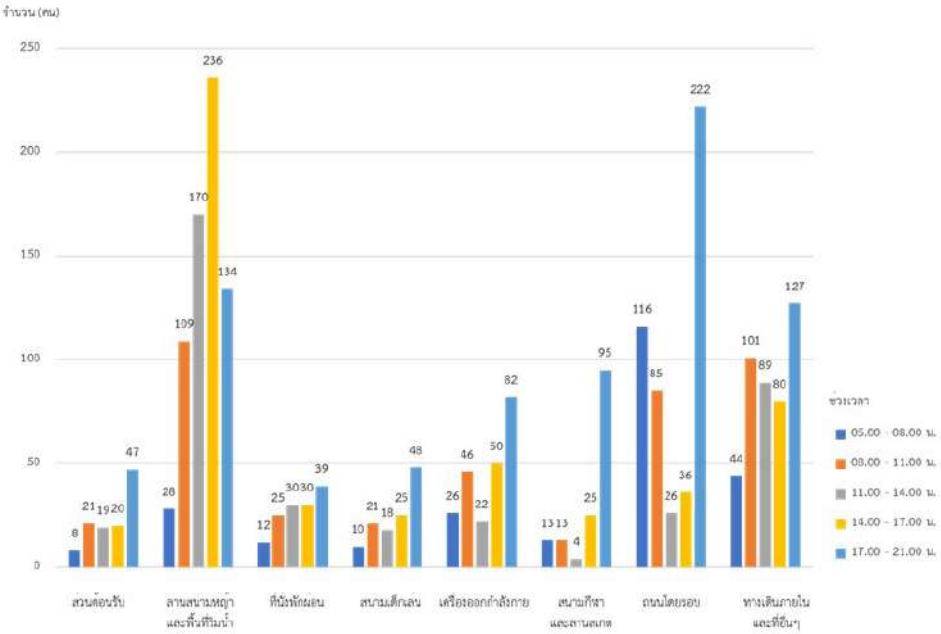

หมายเหตุ สำรวจในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566

4.2.3 ผลการสัมภาษณ์

เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานช่วงเดือนมีนาคม ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2566 จำนวน 20 คน ที่เคยมาใช้งานอุทยานเบญจสิริอย่างน้อย 2 ครั้งต่อสัปดาห์ช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 โดยมีประเด็นที่สัมภาษณ์ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ ผลกระทบจากโควิด-19 ต่อพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะ ผลกระทบจากโควิด-19 ต่อพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งาน รวมถึงข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงสวนสาธารณะ เป็นต้น

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์

ภาพที่ 9

ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ (ซ้าย) ช่วงอายุ (กลาง) อาชีพ (ขวา)

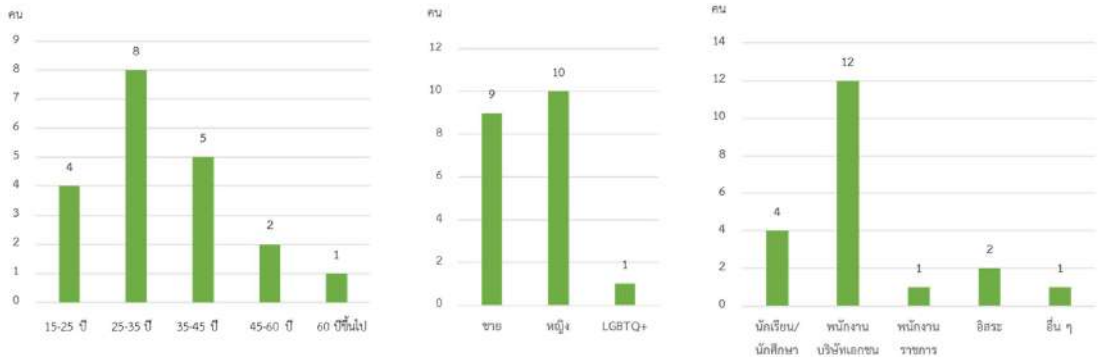

หมายเหตุ สำรวจในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566

จากภาพที่ 9 ในการเก็บข้อมูลผู้สัมภาษณ์ทั้งหมด 20 คน ประกอบด้วยเพศชาย 9 คน เพศหญิงร้อยละ 10 คน และ LGBTQ+ 1 คน ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยทำงานตั้งแต่อายุ 25 – 60 ปี จำนวน 15 คน และมีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน 12 คน ซึ่งจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม ส่วนใหญ่จะพักอาศัยหรือทำงานอยู่ในพื้นที่ละแวกสวนสาธารณะไม่เกิน 5 กิโลเมตร และมาสวนสาธารณะเพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนและออกกำลังกายเป็นหลัก

2) ผลกระทบจากโควิด-19 ต่อพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะ

ภาพที่ 10

พฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะหลังสถานการณ์โควิด-19 ของผู้ถูกสัมภาษณ์ (ซ้าย)
พฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะของผู้อื่นที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อสังเกต (ขวา)

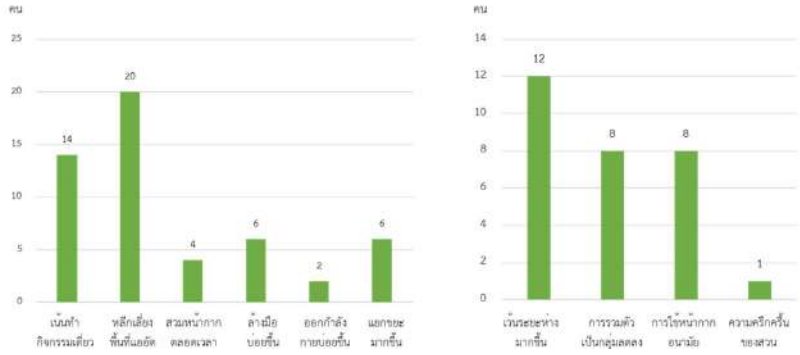

หมายเหตุ สำรวจในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566

ภาพที่ 10 จากการสัมภาษณ์ พบว่า พฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะหลังสถานการณ์โควิด-19 ของผู้ถูกสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ให้คำตอบว่า มีพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงพื้นที่แออัด รวมถึงเน้นทำกิจกรรมเดี่ยวมากขึ้น เช่น การนั่งเล่นบริเวณลานสนามหญ้าริมน้ำ รวมถึงการวิ่งหรือการเดินเล่นคนเดียว นอกจากนี้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้ข้อสังเกตว่า ผู้คนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้งานในรูปแบบที่สอดคล้องกัน ได้แก่ การเว้นระยะห่าง ทั้งจากการนั่งเก้าอี้สาธารณะ หรือการนั่งเล่นบนสนามหญ้า รวมถึงทำกิจกรรมกลุ่มลดลง เช่น การเล่นกีฬา หรือการรวมตัวบริเวณลานสเกต เป็นต้น นอกจากนี้จะมีพฤติกรรมการใส่หน้ากากอนามัย ถึงแม้ผู้ที่ใส่จะมีจำนวนไม่มากเท่าหลังเกิดสถานการณ์การระบาดใหม่ ๆ แต่เป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ชัด เมื่อเทียบกับก่อนเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาด

ภาพที่ 11

มาตรการบังคับใช้ในสวนสาธารณะที่เห็นได้ชัดเจน (ซ้าย)
ความรู้สึกหลังปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม (ขวา)

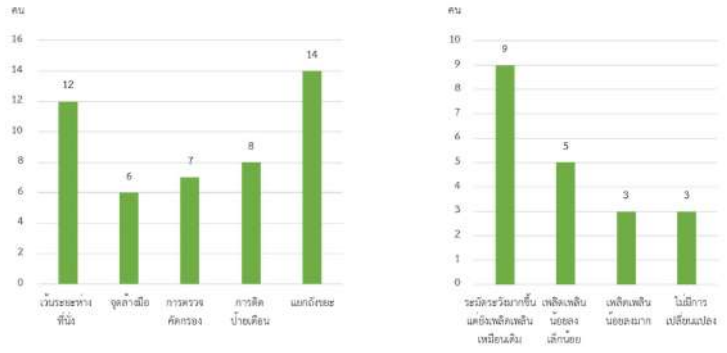

หมายเหตุ สำรวจในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566

ภาพที่ 11 จากการสัมภาษณ์ พบว่า มาตรการบังคับใช้ในสวนสาธารณะที่เห็นได้ชัดเจน ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์จำนวน 14 คน เห็นว่าทั้งอุทยานเบญจสิริและสวนสาธารณะ รวมถึงพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ มีการแยกถังขยะที่ชัดเจนมากขึ้น รองลงมาจำนวน 12 คน จะเห็นถึงการจัดเก้าอี้สาธารณะให้มีการเว้นระยะห่าง นอกจากนี้ ชัดเจน ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์จำนวน 8 คน สังเกตได้ว่าจะมีป้ายแจ้งเตือนอยู่ตามจุดต่าง ๆ มากขึ้น สำหรับความรู้สึกหลังการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม พบว่า ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์จำนวน 9 คน รู้สึกเพลิดเพลินเหมือนเดิม แต่ต้องระมัดระวังในการใช้งานพื้นที่สาธารณะมากขึ้น รองลงมาจำนวน 5 คน มีความเพลิดเพลินลดลงเล็กน้อย เนื่องจากต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เคร่งครัดมากขึ้น

3) ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงสวนสาธารณะ (ภาพที่ 12)

ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อเสนอแนะเรื่องการรักษาความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างสม่ำเสมอมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การรักษาระยะห่างที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การจำกัดความหนาแน่นการใช้งานบางพื้นที่อย่างชัดเจน หรือการจัดเฟอร์นิเจอร์ที่ห่างกัน นอกจากนี้อีกประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีที่ลดการสัมผัส เช่น การใช้จ่ายรูปแบบออนไลน์ทุกร้านค้า ก๊อกน้ำแบบมีเซ็นเซอร์ รวมถึงมีเทคโนโลยีที่สามารถบอกความหนาแน่นของผู้ที่ใช้พื้นที่แบบเรียลไทม์ เป็นต้น

ผลการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะหลังสถานการณ์โควิด-19 และการคาดหวังต่อการพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)

ภาพที่ 12

ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงสวนสาธารณะ

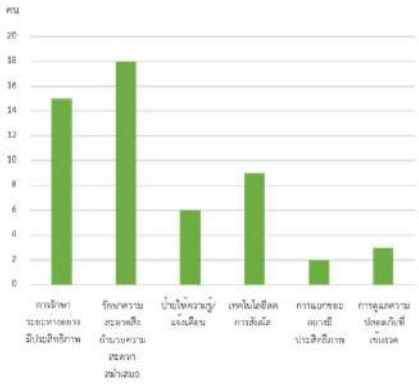

หมายเหตุ สำรวจในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566

5. วิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะหลังการระบาดของโควิด-19 กรณีศึกษาอุทยานเบญจสิริ เราสามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ดังนี้

5.1 พฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะระดับชุมชนหลังการระบาดของโควิด-19

จากผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้งานพื้นที่ต่าง ๆ โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ พบว่า ปัจจัยทางกายภาพส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะ ดังต่อไปนี้

5.1.1 การเลือกพื้นที่ร่มเงาและพื้นที่เปิดโล่ง

จากการสัมภาษณ์พบว่า ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีผู้ใช้งานสูงสุดในช่วงกลางวันและบ่ายถึงเย็น (11.00–17.00 น.) ทั้งในวันธรรมดาและวันหยุด โดยเฉพาะในวันหยุด ช่วง 14.00 – 17.00 น. มีผู้ใช้งานสูงถึง 236 คน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดของผู้ใช้งานในช่วงเวลานั้น เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้มีร่มเงาจากต้นไม้ใหญ่ มีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดโล่งใกล้แหล่งน้ำ ทำให้ได้รับ

ลมธรรมชาติ ซึ่งช่วยลดความร้อนและสร้างความผ่อนคลาย สอดคล้องกับข้อมูลของ Rutledge (1985) ระบุว่าพื้นที่ที่มีร่มเงาจากต้นไม้และแหล่งน้ำธรรมชาติมีบทบาทสำคัญในการสร้างความดึงดูดใจแก่ผู้ใช้งาน

5.1.2 การกระจายพื้นที่เพื่อหลีกเลี่ยงความแออัด

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ใช้งานส่วนใหญ่มักหลีกเลี่ยงพื้นที่แออัดและหันมาเน้นการทำกิจกรรมเดี่ยว เช่น การเดินหรือวิ่ง และนั่งเล่น รวมถึงผลการสัมภาษณ์ในประเด็นพฤติกรรมของผู้อื่นที่สังเกตได้ คือ ผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีการเว้นระยะห่าง และทำกิจกรรมกลุ่มลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกระจายพื้นที่เพื่อหลีกเลี่ยงความแออัด โดยข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลจากการสังเกตพฤติกรรมการใช้งานในพื้นที่ที่เน้นกิจกรรมเดี่ยวและพื้นที่เปิดโล่ง ได้แก่ บริเวณถนนโดยรอบและถนนภายใน ที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดในช่วงเช้า (05.00–08.00 น.) และบริเวณลานสนามหญ้าริมน้ำ ที่มีผู้ใช้งานสูงสุดในช่วงกลางวันและบ่ายถึงเย็น (11.00–17.00 น.)

นอกจากนี้ การเลือกใช้ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่เปิดโล่งและมีความหนาแน่นต่ำ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Slater et al. (2020) ที่ระบุว่าผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะมักเลือกพื้นที่ที่มีธรรมชาติเป็นปัจจัยดึงดูด และลดการใช้งานพื้นที่ที่มีความแออัดสูง

5.2 การออกแบบสวนสาธารณะระดับชุมชนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังการระบาดของโควิด-19

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้งานพื้นที่ต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะการออกแบบสวนสาธารณะระดับชุมชนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานหลังการระบาดของโควิด-19 ได้ดังนี้

5.2.1 การจัดให้มีพื้นที่ร่มเงาที่มีมุมมองสู่ธรรมชาติ

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาในข้อ 5.1 ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำเป็นบริเวณที่ได้รับความนิยม และสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้ใช้งานที่เลือกใช้พื้นที่ร่มเงาและพื้นที่เปิดโล่งที่มีมุมมองสู่ธรรมชาติกันมากขึ้น จึงเสนอแนะให้เพิ่มพื้นที่ดังกล่าว โดยอาจมีการปลูกต้นไม้ใหญ่ในบริเวณที่มีมุมมองเปิดโล่ง เช่น ริมบึงน้ำ ลานสนามหญ้า และเส้นทางเดินหลัก อาจมีการจัดวางม้านั่งและศาลาในจุดที่มีทัศนียภาพของธรรมชาติ เช่น มุมที่สามารถมองเห็นต้นไม้ น้ำ และท้องฟ้าได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ควรมีการออกแบบเพื่อผสมผสานธรรมชาติเข้ากับพื้นที่กิจกรรม เช่น ลานออกกำลังกาย และลานกิจกรรม ออกแบบให้มีร่มเงาจากไม้ยืนต้น โดยวางตำแหน่งให้ผู้ใช้งานสามารถมองเห็นธรรมชาติได้ขณะทำกิจกรรม รวมถึงการเพิ่มไม้ยืนต้นและแนวพุ่มไม้ในจุดที่ต้องการความร่มรื่น แต่ยังคงมีมุมมองที่เปิดกว้าง

5.2.2 การจัดพื้นที่แบบกระจายตัว

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีการกระจายพื้นที่ใช้งานเพื่อลดความแออัด และสร้างความปลอดภัยให้กับผู้ใช้งานในยุควิถีใหม่ ดังนั้น ควรมีการกระจายพื้นที่กิจกรรมให้หลากหลาย ได้แก่ การแบ่งพื้นที่สำหรับกิจกรรมเฉพาะ เช่น สนามกีฬา สนามเด็กเล่น ลานออกกำลังกาย และพื้นที่พักผ่อน

นอกจากนี้ควรพิจารณาการออกแบบเพิ่มเส้นทางเดินและทางวิ่งที่มีความกว้างเพียงพอ และมีจุดเชื่อมต่อที่สะดวก โดยกระจายเส้นทางให้เชื่อมโยงพื้นที่สำคัญในสวน รวมถึงจัดให้มีทางลัดระหว่างพื้นที่หลักเพื่อกระตุ้นการกระจายตัวของผู้ใช้งาน

5.2.3 การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก

จากผลการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้งานให้ความสำคัญกับความสะอาดและการบำรุงรักษา โดยเฉพาะการแยกขยะ การจัดเก้าอี้ให้อยู่ในระยะห่างที่เหมาะสม การเพิ่มจุดล้างมือ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดการสัมผัส ดังนั้น จึงเสนอแนะให้มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่สวนสาธารณะ ได้แก่ การติดตั้งถังขยะที่แยกประเภทชัดเจน เช่น ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะติดเชื้อ พร้อมเพิ่มจำนวนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกที่ลดการสัมผัส เช่น การติดตั้งก๊อกน้ำแบบเซ็นเซอร์ในทุกจุดล้างมือ และเพิ่มจุดล้างมือให้ครอบคลุมทุกบริเวณ

นอกจากนี้ ทางผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการจัดตารางการทำความสะอาดพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะบริเวณที่มีการใช้งานสูง เช่น สนามเด็กเล่นและอุปกรณ์ออกกำลังกาย รวมถึงการบำรุงรักษาและปรับปรุงอุปกรณ์ที่ใช้งานในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

6. สรุปผลการศึกษา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะระดับชุมชนในยุคหลังการระบาดของโควิด-19 โดยใช้กรณีศึกษาอุทยานเบญจสิริ ในกรุงเทพมหานคร เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ การศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้งานสวนสาธารณะหลังสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 และการเสนอแนะแนวทางการออกแบบสวนสาธารณะที่สอดคล้องกับพฤติกรรมดังกล่าว โดยผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์พื้นที่ การสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์ผู้ใช้งาน แสดงถึงประเด็นสำคัญ ดังนี้

พฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะหลังสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางกายภาพ เช่น ร่มเงาและการกระจายตัวของพื้นที่ มีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อพฤติกรรมการใช้งาน โดยพื้นที่ที่มีร่มเงาและพื้นที่เปิดโล่ง เช่น ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำ ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงกลางวันถึงบ่าย เนื่องจากร่มเงาจากต้นไม้ใหญ่และลมธรรมชาติในบริเวณดังกล่าว ช่วยลดความร้อนและสร้างความผ่อนคลาย พฤติกรรมนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ธรรมชาติที่สามารถดึงดูดผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการกระจายพื้นที่เพื่อลดความแออัด พบว่าถนนโดยรอบและถนนภายใน เป็นพื้นที่ที่ มีผู้ใช้งานหนาแน่นในช่วงเช้าและเย็น ซึ่งเป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรมเดี่ยว เช่น การเดินและการวิ่ง นอกจากนี้ ลานสนามหญ้าและพื้นที่ริมน้ำยังคงเป็นจุดที่ผู้ใช้งานเลือกใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความแออัดจากกิจกรรมอื่น ๆ

การออกแบบสวนสาธารณะให้สอดคล้องกับพฤติกรรมหลังสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 โดยจากการศึกษาพฤติกรรมการใช้งาน สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะการออกแบบสวนสาธารณะระดับชุมชน เพื่อรองรับพฤติกรรมผู้ใช้งานหลังโควิด-19 ได้แก่ การจัดให้มีพื้นที่ร่มเงาที่มีมุมมองสู่ธรรมชาติ โดยควรเพิ่มพื้นที่ร่มเงาที่สามารถมองเห็นธรรมชาติ เช่น บริเวณริมน้ำและลานสนามหญ้า จัดวางม้านั่งและศาลาในจุดที่สามารถมองเห็นต้นไม้ แหล่งน้ำ และท้องฟ้าได้ชัดเจน รวมถึงการออกแบบผสมผสานร่มเงาเข้ากับพื้นที่กิจกรรม เช่น ลานออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น เพื่อเพิ่มความสะดวกและดึงดูดผู้ใช้งาน ในส่วนของการจัดพื้นที่แบบกระจายตัว ควรมีการออกแบบพื้นที่ที่รองรับกิจกรรมหลากหลาย เช่น สนามกีฬา สนามเด็กเล่น และลานออกกำลังกาย พร้อมเชื่อมโยงพื้นที่เหล่านี้ด้วยเส้นทางเดินและทางวิ่งที่เพียงพอและมีการเชื่อมต่อกัน เพื่อกระจายความหนาแน่นและเพิ่มความสะดวกในการใช้งาน นอกจากนี้ การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการเพิ่มถังขยะที่แยกประเภทชัดเจน การติดตั้งก๊อกน้ำแบบเซ็นเซอร์ และจุดล้างมือในบริเวณที่ใช้งานสูง เช่น สนามเด็กเล่นและอุปกรณ์ออกกำลังกาย รวมถึงการบำรุงรักษาอุปกรณ์และการทำความสะอาดพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ จะช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยและความสะดวกสบายแก่ผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้แสดงถึงความสำคัญของการออกแบบสวนสาธารณะระดับชุมชนในยุควิถีชีวิตใหม่ โดยมุ่งเน้นปัจจัยทางกายภาพที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้ใช้งาน การเสนอแนะให้จัดพื้นที่ที่ผสมผสานธรรมชาติ ความสะดวกสบาย และความปลอดภัยเข้าด้วยกัน จะช่วยเพิ่มคุณค่าของสวนสาธารณะในฐานะพื้นที่สำคัญสำหรับการพักผ่อนและส่งเสริมสุขภาพของทุกคนในอนาคต

7. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปประกอบด้วยการขยายกรอบการศึกษา การติดตามผลระยะยาว และการศึกษาความต้องการเฉพาะกลุ่ม รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการสวนสาธารณะ

7.1 การขยายขอบเขตการศึกษาสวนสาธารณะให้ครอบคลุมหลายแห่งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการใช้งานสวนสาธารณะในด้านสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม และจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมยิ่งขึ้น

7.2 การศึกษาผลกระทบระยะยาวของโควิด-19 ต่อพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะ โดยติดตามในระยะเวลา 3-5 ปี หลังการระบาด เพื่อให้เข้าใจว่าพฤติกรรมการใช้งานสวนสาธารณะนั้นมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

7.3 การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ ครอบครัวที่มีเด็กเล็ก และผู้ที่ใช้งานสวนสาธารณะเป็นประจำ จะช่วยให้เข้าใจความต้องการเฉพาะและช่วยให้การออกแบบสวนตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละกลุ่มได้ดีขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

ณภัทร ณ ลำพูน. (2556). *ข้อพิจารณาเพื่อการออกแบบสวนสาธารณะของหมู่บ้านจัดสรรขนาดกลาง ระดับราคาปานกลาง ในกรุงเทพมหานคร เขตต่อเมือง (ด้านตะวันออก).* [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. https://doi.org/10.14457/CU.the.2013.889

พลพินิจ พินิจชอบ. (2558). *การจัดการสวนสาธารณะในเมือง : กรณีศึกษาอุทยานเบญจสิริ กรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections. https://doi.org/10.14457/TU.the.2015.1216

ภควดี ศรีอ่อน. (2555). *พฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะและสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์: กรณีศึกษาสวนรมณีนาถ*.[วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. Silpakorn University Repository. https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/1278

สถาบันเวชศาสตร์การกีฬาและออกกำลังกาย โรงพยาบาลกรุงเทพ. (ม.ป.ป.). *ฟิตร่างกายสู้ COVID-19*. https://www.bangkokhospital.com/content/fit-fight-covid-19

สำนักงานสวนสาธารณะ, สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2564). *คู่มือการปฏิบัติงานของสำนักงานสวนสาธารณะ สำนักสิ่งแวดล้อม*. มาตรฐานการปฏิบัติงาน. https://webportal.bangkok.go.th/upload/user/00000231/data/plan64/210910_ParkPlan64.pdf

Creswell, J. W. (2012). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.

Marcus, C. C., & Francis, C. (1998). *People places: Design guidelines for urban open space* (2nd ed.). Van Nostrand Reinhold.

Rutledge, A. J. (1981). *A visual approach to park design*. Garland STPM Press.

Giles-Corti, B., & Donovan, R. J. (2002). The relative influence of individual, social and physical environment determinants of physical activity. *Social Science & Medicine, 54*(12), 1793–1812. https://doi.org/10.1016/S0277-9536(01)00150-2

Slater, S. J., Christiana, R. W., & Gustat, J. (2020). Recommendations for keeping parks and green space accessible for mental and physical health during COVID-19 and other pandemics. *Preventing Chronic Disease, 17*, 1-5. https://doi.org/10.5888/pcd17.200204

Venter, Z. S., Barton, D. N., Gundersen, V., Figari, H., & Nowell, M. (2020). Urban nature in a time of crisis: recreational use of green space increases during the COVID-19 outbreak in Oslo, Norway. *Environmental Research Letters, 15*(10), 1-11. https://doi.org/10.1088/1748-9326/abb396